

Våren 1872 skrev Betty Pettersson in sig vid Uppsala universitet där hon tog en filosofie kandidatexamen.

Ladugårdslands lägre elementarläroverk för pojkar på Östermalm i Stockholm blev senare Östra Real. Här en lektion år 1932.

BETTY PETTERSSON

Sveriges första kvinnliga student

August Strindberg gjorde sig lustig över henne och de manliga studentkamraterna sjöng nidvisor. Trots att arbetardotten Betty Pettersson från Gotland hade oddsen emot sig föddes hon i precis rätt tid för bli den första kvinnan att läsa vid universitetet.

AV: OSKAR BRANDT FOTO: WIKIMEDIA COMMONS, TT

Sorlet i klassrummet tystnar. Unga pojkar i stela skjortkragar stirrar på kvinnan som kliver fram till katedern. Hon liknar ingen annan lärare de haft. Rak i ryggen, beslutsam blick. Rösten klar när hon säger:

– God morgon, mina herrar.

Året är 1877 och Ladugårdslands lägre elementarläroverk för pojkar i Stockholm, dagens Östra Real, har just fått sin första kvinnliga lärare. Många föräldrar muttrar. Kollegor skakar på huvudet. Men eleverna – de älskar henne.

”Fröken Pettersson” blir snart känd för att stanna kvar efter lektionerna, undervisa de svaga lite extra och alltid förvänta sig det bästa av dem. Hennes klasser uppvisar goda resultat samt god anda och ordning.

Hon är 38 år och har redan brutit tre glas-tak – som den första kvinnan i Sverige att ta

studentexamen, läsa vid universitetet och undervisa på ett statligt pojkläroverk. Ändå var hennes historia bortglömd i Sverige i flera decennier.

Arbetade som guvernant

Betty Maria Carolina Pettersson föddes 1838 på Adelsgatan i Visby. Fadern, sadelmakaren Olof Pettersson, och modern Carolina Kullberg såg tidigt att dottern hade läshuvud. Men den svenska folkskolan var ännu ny och kämpade med att ens kunna ge grundläggande undervisning. Trots att de inte tillhörde de rikaste i samhället betalade föräldrarna därför för en plats i fröknarna Molanders privatskola i Visby, där annars endast de mest välbeställdas barn gick.

För en gångs skull fick Betty ett försprång i livet, och hon tog dessutom lektioner i engelska och dans.

Eftersom flickor vid den här tiden inte fick studera vidare lämnade Betty Gotland 1860 och började arbeta som guvernant på fastlandet. Hon undervisade barn till adliga familjer i Småland och Östergötland, men längtade efter mer.

1870 tog riksdagen ett beslut som förändrade allt för Betty. Innan dess var gymnasierna stängda för kvinnor, men nu skulle även de kunna ta mogenhetsexamen (dåtidens studentexamen). Betty Pettersson var först ut att gripa chansen och anmälde sig.

Bara ett år senare, den 16 maj 1871, tog hon sin mogenhetsexamen som privatist vid Nya elementarskolan i Stockholm. Hon var 33 år gammal och hade tre AB, fyra B+ och sex B – samt högsta betyg i flit och uppförande. Rektorn gratulerade henne personligen.

Forts på nästa sida

”

Yrkade
om dispens
hos kungen

Betty Pettersson
föddes i Visby
1838 och dog
i Stockholm 1885.

BETTY PETERSSON

I detta hus, Vårdklockan 4, föddes den 14 september 1838 Betty Maria Carolina Pettersson, vårt lands första kvinnliga student (1872). Och kvinnliga akademiker (fil kand vid Uppsala universitet 1875). Också som första kvinna genomgick Betty Pettersson provårstjänstgöring vid Stockholms gymnasium 1875-76 och utnämndes 1877 till extra lärare vid Ladugårdslands elementarlärverk i Stockholm, den första kvinna som haft säte och stämma i ett läroverkskollegium.

Betty Pettersson avled den 7 februari 1885 i Stockholm och fick sitt sista vilorum på Norra begravningsplatsen därstädes.

Betty Pettersson förde en modig kamp för kvinnans rätt till högre utbildning och har därigenom öppnat väg för kommande generationers kvinnor. Hon var även en orädd, framsynt och synnerligen avhållsen lärare. Genom sina insatser har hon skrivit ett viktigt kapitel i Sveriges kulturhistoria och har därigenom hedrat sitt land och gagnat sina medmänniskor.

På fasaden av
huset där Betty
Pettersson föddes,
Adelsgatan 35
i Visby, sitter ett
plakat till hennes
minne.

Forts från föreg sida

Trots bragden blev det inga stora rubriker. Bara en kort notis i Dagens Nyheter nämnde att en kvinna, för första gången i Sveriges historia, hade tagit studenten. Betty hade faktiskt stått redo att ta examen redan 1870, men fullföljde den aldrig då. Detta inspirerade senare författaren August Strindberg som drev om saken i *Giftas II*, där han beskylldes henne för att ha fuskat.

Ensam bland 1 500 män

Sedan 1870 hade kvinnor kunnat läsa vid universitetens medicinska fakulteter, men teoretiska ämnen som exempelvis historia var fortfarande endast männen förunnat. Betty som ville läsa humaniora och språk yrkade således om dispens hos kungen.

Våren 1872 skrev Betty Pettersson, ensam bland 1 500 män, in sig vid Uppsala universitet och Gotlands nation som landets första kvinnliga student. Vid den här tiden var det män som skulle inneha ämbeten och leda landet. Kvinnor skulle ta hand om hem och familj. På Gotlands nation sjöngs nidsvisor: "Och därför jag väcker motion, att ej fröken Betty tas in i nation."

När studierna drog igång hösten 1872 fick kvinnliga studenter bara besöka rektorn eller studentnationen i sällskap med en manlig släkting – ensam var förbjudet. Föreläsningar och seminarier var allt Betty hade tillträde till. Festligheter, möten och studentliv var stängt för kvinnor.

De första terminerna var det blott runt fem

kvinnor bland universitets studenter. Men Betty höll huvudet högt. Hon studerade bland annat nyuropeisk lingvistik, modern litteratur, historia och latin och 1875 tog hon filosofie kandidatexamen.

Fick tuberkulos

När banbryterskan Betty året därpå sökte lärartjänst fick hon än en gång be kungen om tillstånd. Kronan beviljade det. Hösten 1877 stod hon så i klassrummet på Ladugårdslands lägre elementarlärverk. I årsberättelsen 1884 skrev rektorn:

"Åt detta sitt kall hängav hon sig med hela

”

Hon visade att
det var möjligt

sin själ; därjämte ägde hon i ovanligt hög grad förmågan att fästa lärjungarna vid sig och vinna deras förtroende."

Betty Pettersson förblev ogift hela sitt liv. Hon delade hem med sin syster Hedvig som skötte hushållet, medan deras bror Edvard arbetade till sjöss.

Under slutet av sin lärartid led Betty Pettersson av tuberkulos. Hon rökte kamfer i

pipa mot lungsjukdomen och undervisade tills krafterna tog slut.

Den 7 februari 1885 gick hon bort, endast 46 år gammal. På begravningen lyftes hennes plikttrohet och värme.

Tog revansch

Efter sin död hyllades Bettys bravader som skolfröken, men minnet bleknade snabbt. Fyrtio år senare skrev läkaren Andrea Andreen i veckotidningen Tidevarvet att nästan inga brev eller dokument fanns kvar efter henne. Betty hade hamnat i skuggan av senare mer kända kvinnliga studenter, som exempelvis Ellen Fries. Tidskriften Idun startade senare en insamling för en gravvård.

I dag bär en av de stora hörsalarna i Blåsenhus vid Uppsala universitet Betty Petterssons namn. När universitetet firade 150 år sedan hennes inskrivning sa lektorn Johanna Ringarp:

"Betty Pettersson bröt ny mark för de kvinnor som kom efter henne. Hon visade att det var möjligt för kvinnor att studera på universitetet och arbeta som lärare på pojkskolor."

Kvinnan som krossade så många glastak fick till slut sin revansch. På Gotlands nation i Uppsala hänger sedan 2006 ett oljeporträtt av Betty Pettersson, målat av Kajsa Hallberg, och nationspuben bär hennes namn – Bettys Pub. Dessutom har en skola i Enske-de söder om Stockholm uppkallats efter henne – Betty Petterssons gymnasium.

Betty Pettersson ligger begravnen på Norra begravningsplatsen i Solna. ■